

Mr Мирослав Милешић
асисџент, Правни факултет, Крагујевац

Дефинисање права слеђења

Резиме

Овде се анализирају назив, појам и правна природа права слеђења.

"Право слеђења" је најприкладнији назив пог овлашћења. Најозбиљнија алтернатива овом изразу је термин "право препродаје".

Право слеђења овлашћује аутора дела одређене врсте (или субјекта наслеђеног по права) који није власник односно оригинала да од обавезног лица које са другим учесникује у продаји овог примерка, добије информације о поме и предвиђени део продајне цене. Проширење по права на још неке случајеве је маргинална појава с тенденцијом шчезавања.

Право слеђења је изворно неискључиво овлашћење имовинске природе. Оно је део субјективног ауторског права.

Кључне речи: право слеђења, право препродаје, ауторско право, дефинисање.

I Назив "право слеђења"

Тај назив је француског порекла. Потиче из стварног права¹⁾. Ту означава овлашћење заложног повериоца да наплати своје потраживање из заложене ствари без обзира на промену њеног власника²⁾.

---

1. Код нас се користи и термин "право следовања" у том оквиру.

2. Видети Станковић, О. и Орлић, М: Стварно право, Београд, 1999, стр. 232, 253-254, 275-278.

Назив "право слеђења" у смислу овлашћења аутора или односног наследника први помиње *Albert Vaunois* у свом чланку објављеном 25. 2. 1893. године у Паризу³⁾.

Право слеђења се везује за оригинални примерак ауторског дела као ствар⁴⁾. Ово право следи ту ствар у одређеним случајевима. Отуда тај назив и аналогија са истоименим овлашћењем стварног права.

Упоредно и међународно ауторско право прихватају овај термин⁵⁾. При том се користи изворни француски израз "*droit de suite*" или његов дослован превод (нпр. немачки - *Folgerecht*, дански - *følgeret*, шведски - *följerätt*, холандски - *volgrecht*, енглески - *follow - up right*, португалски - *direito de sequência*, шпански - *derecho de persecución*, италијански - *diritto di seguito*, руски - *право следования*, словеначки - *sledna pravica*).

Постоје и алтернативе том називу. Најозбиљнија је термин "право препродаје" (енглески - *resale right*). Разлози су: сажетост тог имена; чињеница да односно право најчешће обухвата препродају оригинала дела; коришћење тог израза у службеном тексту Директиве Европске уније (2001)⁶⁾ на енглеском језику.

Упркос томе, "право слеђења" је прикладнији назив. Прво, он је познатији, јер има дужу традицију и ширу употребу⁷⁾. То је глобални термин. Друго, он је обухватнији, јер односно право, под одређеним условима, покрива и трансакције где нема препродаје, али и тада следи оригинал или искључиво имовинско овлашћење ауторског права. У питању су: прва продаја, размена и закуп оригинала; пренос имовинскоправног овлашћења. То постаје јасније након анализе појма права слеђења.

3. Видети у de Pierredon-Fawcett, L: *The Droit de Suite in Literary and Artistic Property - A Comparative Law Study*, New York, 1991, стр. 2.
4. Има примера да се право слеђења, под одређеним условима, проширује на искључива имовинска овлашћења ауторског права.
5. Исто чине: наша ауторскоправна теорија; претходни и важећи Закон о ауторском и сродним правима (ЗАСП) из 1998. и 2004. године ("Сл. лист СРЈ", бр. 24/98 и "Сл. лист СЦГ", бр. 61/04). Термин "право следства" је у бившем Закону о ауторском праву из 1978. године ("Сл. лист СФРЈ", бр. 19/78, 24/86, 21/90).
6. Директива о праву препродаје у корист аутора оригиналног уметничког дела. Видети Directive 2001/84/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the resale right for the benefit of the author of an original work of art, OJ, L 272, 13/10/2001, http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2001/l_272/l_27220011013en00320036.pdf (приступ 28. 4. 2002).
7. Видети нпр. Quadri, A. S: *The Droit de Suite in Latin America/RIDA*, бр. 102, 1979, стр. 74; Supper, M: *An Analysis of Droit de Suite from a Law & Economics Perspective*, 2000, стр. 2, <http://www.frg.eur.nl/rile/emle/Theses/supper.pdf> (п. 4. 5. 2002); Hansmann, H. and Santilli, M: *Royalties for Artists Versus Royalties for Authors and Composers*, 2001, стр. 1, <http://lsr.nellco.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=yale/lepp> (п. 12. 7. 2004).

II Појам права слеђења

1. Право слеђења у ужем смислу

Све више земаља признаје то овлашћење. Оно се прилагођава правним, економским, културним, социјалним и политичким условима у свакој од њих. Отуда његови бројни модалитети, упркос извесном уједначавању на међународном нивоу. Та разноликост отежава теоријска уопштавања концептуалних карактеристика права слеђења. Овај проблем се нарочито испољава при одређивању појма тог овлашћења.

Национални прописи не садрже општу дефиницију права слеђења због њихових специфичности. Њене непрецизне варијанте су у неким међународним правним актима, као што су: Бернска конвенција о заштити књижевних и уметничких дела - БК (1886, последња ревизија 1971)⁸); поменута Директива⁹). Стога је тешко дати сажету дефиницију која обухвата све модалитете права слеђења у националној и међународној регулативи. Ретки су озбиљни теоријски покушаји у том погледу¹⁰). Упркос свему, могу се уочити елементи дефиниције права слеђења у ужем смислу.

Том овлашћењу подлеже оригинални примерак дела одређене врсте. Увек оригинал ликовног дела. Понекад и: оригинал дела фотографије или примењене уметности; манускрипт књижевног или музичког дела.

Ово овлашћење обухвата продају оригинала где аутор односног дела не преноси или стиче својину на том примерку. То важи и за субјекта наслеђеног права слеђења. У начелу, ово овлашћење се примењује сваки пут када се тако промени власник оригинала. То је обично препродаја. На пример, власник оригинала купљеног од носиоца права слеђења прода ту ствар трећем лицу. Право слеђења може обухватити и прву продају. Дакле, продају оригинала на коме се својина није стицала куповином, већ другим обликом преноса, попут поклона, размене или на-

8. Чл. 14ter, ст. 1: "Аутор или, после његове смрти, лица или установе овлашћене националним законодавством, уживају, у погледу оригиналних уметничких дела и оригиналних рукописа писаца и композитора, неotuђиво право на удео у свакој продаји дела након његовог првог преноса кога изврши аутор". Видети Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, http://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/trtdocs_wo001.html (п. 19. 12. 2006).

9. Чл. 1, ст. 1: "Државе чланице у корист аутора оригиналног уметничког дела предвиђају право препродаје, дефинисано као неotuђиво овлашћење, кога се не може одрећи чак ни унапред, да добије накнаду засновану на продајној цени оствареној од сваке препродаје дела након првог преноса дела кога изврши аутор".

10. На пример: право слеђења је "... овлашћење аутора или његовог наследника да од сваког власника оригиналног примерка дела, који отуђује тај примерак трећем лицу, захтева информацију о томе ко је нови власник и по којој цени је примерак продат (ако није поклоњен), као и да потражује одређени део од продајне цене". (Марковић, С: Ауторско право и сродна права, Београд, 1999, стр. 214).

слеђивања. На пример, аутор поклони оригинал другоме, који ту ствар прода трећем лицу. Право слеђења покрива јавну, а негде и приватну продају оригинала.

Овлашћено лице је носилац права слеђења. Он може бити: изворни (аутор дела чији оригинал подлеже том овлашћењу); изведени (субјект који наследи то овлашћење). У начелу, право слеђења не сме бити предмет одрицања или промета међу живима.

Обавезно лице је продавац оригинала, а изузетно купац. То може бити и тржишни професионалац (нпр. аукцијска кућа, галерија) као посредник у таквој продаји. При том се обично прописује његова солидарна одговорност са продавцем.

Право слеђења садржи два овлашћења. Једно је овлашћење на добијање информација неопходних за наплату накнаде и даље остваривање права слеђења. То су углавном подаци о имену аутора, наслову дела, продајној цени, продавцу и купцу оригинала. Друго овлашћење се односи на потраживање накнаде. У начелу, она се обрачунава у одређеном проценту од прихода или добити од продаје оригинала.

Сада треба дефинисати право слеђења на основу наведених елемената.

Право слеђења овлашћује аутора дела одређене врсте (или субјекта наслеђеног тог права) који није власник односног оригинала да од обавезног лица које са другим учествује у продаји овог примерка, добије информације о томе и предвиђени део продајне цене.

Када се у раду помиње право слеђења, мисли се на овај појам, осим ако је назначено другачије. То је право слеђења у ужем смислу. Треба га разликовати од ширег појма тог овлашћења. Право слеђења у првом случају обухвата само продају оригинала, а у другом још неке трансакције.

2. Право слеђења у ширем смислу

Све земље које признају право слеђења прописују његову примену на продају оригинала. Изузетно, оно се проширује на још неке случајеве. Они се тичу оригинала и искључивих имовинских овлашћења ауторског права.

Почетком XX века се предлаже проширење права слеђења на укључење оригинала у поделу заједничке имовине брачних другова или заоставштине¹¹⁾. Услови би били: раст вредности оригинала; неучешће аутора односног дела у деоби или субјекта наслеђеног права слеђења. Обавезно лице би било оно коме припадне оригинал.

Истовремено се предлаже проширење овог овлашћења и на поклон оригинала¹²⁾ где аутор односног дела не преноси или стиче својину на том примерку. То важи и за субјекта наслеђеног права слеђења. Поклонодавац би био обавезно лице.

11. Видети у: de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 74-75.

12. Ibidem.

Правна регулатива не прихвата те предлоге. Разлог је прекомерно компликовање остваривања права слеђења. Ту је кључни проблем процењивање вредности оригинала према којој би се обрачунавала накнада.

Исти разлог се оправдано износи против проширења овог овлашћења на размену која обухвата оригинал¹³), а где аутор односног дела не преноси или стиче својину на том примерку. То важи и за субјекта наслеђеног права слеђења. Аргументи у прилог тог проширења су: сличност уговора о продаји и размени; спречавање заобилажења прописа представљањем продаје као размене¹⁴). При том се предлажу исти услови примене права слеђења на продају и размену оригинала.

У правој регулативи има само два примера овог проширења. Оно је недоречено у оба случаја.

Тако, члан 986 Грађанског законика Калифорније¹⁵) регулише примену права слеђења на продају оригинала ликовног дела. Узгред се помиње размена. Наиме, право слеђења не важи када се оригинал ликовног дела размењује за један или више таквих примерака или за њихову комбинацију са готовином и другим добром, ако је правична тржишна вредност размене мања од 1.000 долара (чл. 986, ст. б, тач. 5). На основу разлога супротности се закључује да право слеђења обухвата такву размену изнад овог износа¹⁶). Тада се сходно примењује члан 986, мада се то не каже изричито у његовом тексту. Према овој одредби, обавезно лице је продавац оригинала. Аналогно томе, код размене треба обавезати сваку уговорну страну у погледу оригинала на коме преноси својину.

Члан 38 Закона о ауторском праву Данске (1995) предвиђа примену права слеђења само на продају оригинала. Ту одредбу разрађује Наредба о обрачунавању накнаде права слеђења у вези са комерцијалном препродајом уметничког дела (1996). Овим подзаконским актом се, без било каквог прецизирања, проширује право слеђења на размену која обухвата оригинал (чл. 5, ст. 1). Стога се сходно примењују норме Закона и Наредбе о праву слеђења у оквиру продаје оригинала. Према овим одредбама, обавезно лице је продавац (чл. 38, ст. 2 и 6, чл. 5, ст. 2). Аналогно томе, код размене треба обавезати уговорну страну која преноси својину на оригиналу. За разлику од калифорнијског случаја, овде нема основа за ограничавање на међусобну размену оригинала (која евентуално обухвата још нека добра).

Само Законик о интелектуалној својини Филипина (1997) проширује примену права слеђења на закуп оригинала (чл. 200). То може бити оригинал дела сликарства или вајарства или манускрипт књижевног или музичког дела. Услов је да ау-

13. Видети Rocha, M. V: Derecho de participación (droit de suite): análise do art. 24 do "Texto Refundido de Ley de Propiedad Intelectual", 2001, <http://www.ciberjus.org/revista/Derecho-de-participacion.html> (п. 28. 8. 2002).

14. Видети у: de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 75-76.

15. Законом о ауторском праву САД (1976) се не предвиђа право слеђења. Федерална јединица Калифорнија доноси Закон о препродајној накнади (1976) и претаче га у члан 986 Грађанског законика (1872). Та одредба се ревидира 1982. године.

16. Видети у: de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 75-76.

тор није закуподавац или закупац таквог примерка свог дела. То важи и за субјекта наслеђеног права слеђења. Накнада је до 5% од бруто износа закупнине. Обавезно лице је закуподавац. Законом се прописује и посебно овлашћење на давање (оригиналних или неоригиналних) примерака дела у закуп (чл. 177, ст. 4)¹⁷⁾. То овлашћење не обухвата оригинале покривене проширујућом компонентом права слеђења, изузев манускрипта музичког дела.

Боље је кумулативно прописати: право слеђења у ужем смислу; овлашћење на давање примерака дела у закуп које важи и за поменуте оригинале¹⁸⁾. Тиме се избегава додатно компликовање остваривања права слеђења¹⁹⁾. Истовремено се уважавају економски интереси носиоца овог права.

Коначно, 1931. године, Међународни институт за унификацију приватног права предлаже да се право слеђења прошири на специфичан случај²⁰⁾. Реч је о преносу искључивих имовинскоправних овлашћења након што их аутор дотичног дела или односни наследник пренесе другоме. Обавезно лице је сваки прибавилац тих овлашћења који њиховим даљим преносом оствари добит. Накнада се обрачунава према тој добити.

Предлог почива на аналогiji са отуђивањем оригинала. Стога се тиче само преноса, а не и уступања овлашћења. Једно лице уместо другог постаје носилац овлашћења у случају преноса. Уступилац не отуђује своја овлашћења, већ из њих изводи ново субјективно право искоришћавања дела и конституише га у корист стицаоца.

Ово проширење се образлаже правичношћу²¹⁾. Тврди се да пренос имовинскоправних овлашћења на делу било које врсте може имати неправедније и трагичније последице по аутора или односног наследника, него отуђење оригинала. Дешава се да несмотреност или императивне потребе наведу таквог носиоца права на неповољан пренос овлашћења. Даљим преносом тих овлашћења се може остварити добит. Правично је да аутору или наследнику припадне део те добити.

Постоји мишљење²²⁾ да је довољно овај случај обухватити правом на ревизију уговорних одредби о ауторској накнади²³⁾. То решење има ужи домашај од предложеног проширења права слеђења. У првом случају, аутор или односни наследник може захтевати део добити само од свог саговорача, а у другом и од наредних преносилаца овлашћења.

17. О таквом овлашћењу видети у: Марковић, С: Ауторско право и сродна права, Београд, 1999, стр. 193-197.

18. Видети нпр. чланове 22, 23, 34, 35 ЗАСП-а.

19. Видети Wyburn, M: The Art Resale Royalty, 1989, стр. 7, <http://www.copyright.org.au/PDF/Books/B069v01.pdf> (п. 14. 4. 2003).

20. Видети у: de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 23.

21. Видети Quadri, A. S: Op. cit, стр. 92, 94, 112.

22. Видети de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 24-25.

23. О том праву видети у: Марковић, С: Ауторско право и сродна права, Београд, 1999, стр. 263-265.

Боље је прописати да аутор или наследник може уступати, али не и преносити имовинскоправна овлашћења²⁴). Тиме се више штити такав носилац права, јер не отуђује своја овлашћења. Тада је дозвола овог лица неопходна његовом сауговорачу за даљи промет овлашћења. Она се може условити одговарајућом накнадом. Тако престаје потреба за предложеним проширењем. Њиме се додатно компликује остваривање права слеђења.

Три земље прописују то проширење. Бразил га укида 1998, а Уругвај 2003. године. Закон о ауторском и сродним правима Португалије (1985) предвиђа модификовану варијанту. Наиме, накнада је 6% од прихода (а не од добити) од преноса имовинскоправних овлашћења (чл. 54, ст. 1). Проблем је усклађивање примене те компоненте права слеђења и права на ревизију уговорних одредби о ауторској накнади (чл. 49). Отуда критика овог проширења²⁵). Извесно је његово укидање.

Дакле, проширујућа компонента права слеђења је маргинална појава с тенденцијом ишчезавања. Та компонента се не остварује у пракси. Стога се овај рад углавном бави правом слеђења у ужем смислу. То овлашћење треба разграничити од наменског пореза²⁶) на продају оригинала ликовних дела у Норвешкој.

3. Разграничење права слеђења од наменског пореза у Норвешкој

Тај порез се често подводи под право слеђења. Они се суштински разликују. Отуда анализа тог питања.

Тако, 1946. године, ликовни уметници у Норвешкој предлажу увођење права слеђења. Тежи се лако остваривом систему који даје довољно средстава за расподелу сиромашним уметницима и односним наследницима. Дотадашње искуство других земаља указује на сложеност и малу рентабилност остваривања права слеђења. Увиђа се и да то овлашћење фаворизује реномиране (и већ богате) ауторе и односне наследнике, а не оне којима треба социјална помоћ. Наиме, успешан аутор (или наследник) има већи приход од права слеђења због чешће продаје и виших цена оригинала својих дела.

Отуда накнадно предлагање наменског пореза²⁷). Тако се 1948. године доноси Закон о порезу на продају оригинала дела ликовне уметности.

То су оригинали слободних и ауторским правом заштићених дела сликарства, вајарства и графике (чл. 1, ст. 1, 4, 5). Право слеђења не покрива оригинале слободних дела.

24. Видети нпр. чланове 59-62 ЗАСП-а.

25. Видети Rocha, M. V: O direito de sequência (droit de suite) em Portugal, 2000, <http://www.trl.pt/ciber/dir-sequencia.html> (п. 26. 4. 2002).

26. О подели пореза на опште и наменске видети у Ловчевић, Ј: Институције јавних финансија, Београд, 1979, стр. 108-109.

27. Видети у: Thorsen, A: "Droit de Suite"-The Norwegian Way, 2004, http://kunst.no/kunstavgift/Engelsk_versjon.htm (п. 25. 4. 2005).

Порез обухвата сваку јавну продају (и размену) оригинала (чл. 1, ст. 1, 2, 3). Право слеђења не покрива продају где аутор преноси или стиче својину на оригиналу свог дела. То важи и за субјекта наслеђеног права слеђења.

Купац оригинала је дужан да, поред продајне цене, плати и порез од 3% од њеног износа (чл. 1, ст. 1). Продавац оригинала је обавезно лице код права слеђења²⁸). Накнада се одбија од продајне цене.

Продавац оригинала наплаћује порез и тај износ прослеђује Фонду помоћи за ликовне уметнике; музеј, галерија или државни орган као купац оригинала плаћа порез непосредно Фонду (чл. 3). Одбор Фонда²⁹) расподељује прикупљена средства имајући у виду професионалне уметнике чија делатност се углавном везује за Норвешку (чл. 2). Тај износ се, након одбитка административних трошкова, намењује за: помоћ старијим уметницима у оскудици, укључујући њихове надживеле брачне другове; стипендирање младих и талентованих уметника; остваривање осталих колективних интереса ликовних уметника.

Приходи од права слеђења припадају његовом носиоцу, а не државном фонду. Висина накнаде аутора (или наследника) зависи од цена и учестаности продаје оригинала његових дела, а не од социјалних критеријума. Ово овлашћење је субјективно приватно право, јер штити индивидуалне интересе његовог носиоца. То показује анализа правне природе права слеђења.

III Правна природа права слеђења

1. Право слеђења као порез

Та теорија настаје почетком XX века³⁰). Полази од опорезивања раста вредности непокретности при продаји који није заслуга власника. Пример је уносна продаја градских и приградских парцела због урбанизације. Држава која својим развојем увећа вредност непокретности треба опорезивањем узети део односне добити.

Право слеђења се, аналогно томе, схвата као порез на добит од продаје оригинала. Тај раст вредности се, у целини или делимично, заснива на стваралачком раду аутора односног дела. Отуда део добити треба дати аутору или субјекту наслеђеног права слеђења. Стога се оно понекад назива приватним порезом.

Тиме се у ствари доказује да то овлашћење није порез. Наиме, приходи од права слеђења припадају његовом носиоцу, а не држави. Оно је субјективно приватно право, јер штити индивидуалне интересе. Порез је инструмент јавних прихода који

28. Изузетак је обавезивање купца.

29. Министарство културе именује чланове Одбора с мандатом од 4 године. Сваки од 5 чланова има личног заменика.

30. Њени најпознатији представници су *Jacques-Louis Duchemin* и *Pierre Recht*. О тој теорији видети у: de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 11, 21-23; Katzenberger, P: Das Folgerecht im deutschen und ausländischen Urheberrecht, München, 1970, стр. 64-66.

служе колективним интересима. Отуда нема приватни карактер. Те аргументе допуњује размотрени пример Норвешке. Стога треба одбацити анализирано схватање, без обзира да ли се обрачунавање врши према добити или приходу од продаје оригинала.

Изложена теорија има мали значај.

Данас се понекад користи у пропагандне сврхе. Тако, неки противници права слеђења сматрају да стичу више истомишљеника ако га зову порезом, а не ауторскоправним овлашћењем.

У правној регулативи има њених трагова. То је случај где право слеђења у одсуству предвиђених наследника прелази на одређену институцију везану за ауторе (у Данској, Италији, Исланду, Турској). Тада приходи од тог овлашћења служе колективним интересима.

2. Право слеђења као ограничено стварно право

Право слеђења се везује за оригинал. Ово овлашћење ограничава својину на тој ствари. Отуда теорија која га третира као ограничено стварно право³¹). Тако, *Léon Bérard* схвата право слеђења као службеност³²), а *Otto Opet* га пореди са реалним теретом³³).

Два основна аргумента оспоравају сваку варијанту те теорије. Један се тиче дејства, а други предмета анализираних права.

Стварно право је искључивог (апсолутног) карактера, јер делује према свима (*erga omnes*). Оно успоставља истовремене, паралелне односе између свог титулара и неодређеног броја обавезних лица³⁴). Право слеђења је неискључивог (релативног) карактера, јер делује *inter partes*. Оно ствара однос између свог носиоца и једног или више одређених обавезних лица. Стога следи дужника попут других облигационих права. Међутим, такав однос настаје при свакој одређеној продаји оригинала. Отуда исти оригинал може носиоца права слеђења повезати са обавезним лицима у више сукцесивних и одвојених односа³⁵). Тако оно следи и ствар. То је његова специфичност у односу на друга облигациона права.

Ствар је предмет стварног права. Оно даје свом титулару непосредну власт на ствари. Предмет облигационог права је чинидба, тј. одређено дужничково понашање. Она се може тицати и ствари. Право слеђења садржи два овлашћења. Сходно томе, његов предмет су две чинидбе: давање информација и плаћање накнаде. Те

31. О тој теорији видети у de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 25-27; Katzenberger, P: Op. cit, стр. 67-68. О ограниченим стварним правима видети у: Стојановић, Д: Стварно право, Београд, 1991, стр. 199-297.

32. Службеност овлашћује свог титулара да у извесној мери искоришћава туђу ствар или да захтева од сваког њеног власника да је не употребљава на одређени начин.

33. Реални терет овлашћује свог титулара да захтева периодичне чинидбе које се могу принудно остварити из одређене непокретности.

34. Марковић, С: Право слеђења у ауторском праву/Гласник Правног факултета у Крагујевцу, 1981, стр. 207.

35. Ibidem.

чинидбе се тичу оригинала. Међутим, право слеђења не даје свом носиоцу непосредну власт на тој ствари.

3. Право слеђења као пуко облигационо право

Та теорија³⁶⁾ признаје облигациону природу права слеђења. При том му негира својство ауторскоправног овлашћења.

Разлог су различите особине права слеђења и класичног концепта субјективног ауторског права. Право слеђења је изворно неискључиво овлашћење. Према класичном концепту, субјективно ауторско право садржи: искључива овлашћења; неискључива овлашћења на основу законске лиценце³⁷⁾.

Временом се појачава ауторскоправна заштита. Резултат је проширење субјективног ауторског права и на изворна неискључива овлашћења³⁸⁾. Она могу бити: личноправна (нпр. право на приступ примерку дела, право забране излагања оригиналног примерка ликовног или фотографског дела, прече право на прераду примерка дела архитектуре); имовинскоправна (нпр. право слеђења, право на накнаду од продаје уређаја и носача записа за умножавање дела, право на фотокопирање дела, право на давање примерака дела на послугу)³⁹⁾. Тако, према савременом концепту, субјективно ауторско право садржи и та тзв. остала овлашћења.

Стога треба делимично прихватити анализирану теорију о праву слеђења. Оно је облигационо право, али и ауторскоправно овлашћење. То потврђује даља анализа правне природе права слеђења.

4. Право слеђења као сродно право

Josef Kohler је творац ове теорије, мада тежи ауторскоправном објашњењу права слеђења⁴⁰⁾. То овлашћење сматра сличним интерпретаторском праву, кога подводи под ауторско право⁴¹⁾. При том се фокусира на делатност сликара. Тврди да је она заиста нераздвојива целина, али да се могу правно разликовати њене две фазе: ауторска ("продуктивни" чин стварања идеје дела); интерпретаторска ("ре-

36. Њени најпознатији представници су *Hans Otto de Boor* и *Robert Plaisant*. О тој теорији видети у *de Pierredon-Fawcett*, L: Op. cit, стр. 28-29; *Katzenberger*, P: Op. cit, стр. 68.

37. Законском лиценцом се одређена искључива имовинскоправна овлашћења у прописаним случајевима своде на неискључива овлашћења на потраживање накнаде.

38. Видети нпр. у *Марковић*, С: Ауторско право и сродна права, Београд, 1999, стр. 169-170, 210.

39. Видети чланове 33-39 ЗАСП-а.

40. Видети у: *Katzenberger*, P: Op. cit, стр. 68-69.

41. Према савременом концепту, сродна права су: право интерпретатора; право произвођача фонограма; право произвођача видеограма; право произвођача емисије; право произвођача базе података; право првог издавача слободног дела (видети нпр. чланове 109-146 ЗАСП-а). Она су сродна ауторском праву из два основна разлога: духовни карактер односних предмета заштите; често поклапање и међусобно условљавање радњи искоришћавања ауторског дела и предмета сродноправне заштите (видети *Марковић*, С: Ауторско право и сродна права, Београд, 1999, стр. 17-18).

продуктивна" реализација те идеје у виду оригинала). Сликара у својству интерпретатора треба наградити правом слеђења. Разлог је што уметник "увек изнова реализије створену форму слике за сваког новог власника оригинала".

Треба одбацити изложено схватање. Прво, идеја дела не ужива ауторскоправну заштиту. Друго, реализација те идеје је стварање, а не интерпретирање дела. Треће, не могу се интерпретирати ликовна дела.

Дакле, право слеђења је ауторскоправно овлашћење, јер се оправдава само ауторским стваралаштвом. Тиме се негира свака варијанта теорије о том овлашћењу као сродном праву. То потврђују два примера.

Комитет стручњака се састаје 1939. године у Самадену на позив Међународног института за унификацију приватног права⁴²). Тада је одлучено да се право слеђења integriше у посебну сродноправну конвенцију, а не у БК. Резултат је Самаденски нацрт конвенције која ауторима уметничких дела јемчи право слеђења на цену препродаје њихових дела (1939). Стручњаци широм света се противе сродноправној квалификацији тог овлашћења. Нацрт остаје мртво слово на папиру. Право слеђења се као ауторскоправно овлашћење integriше 1948. године у БК (чл. 14bis, сада 14ter).

Други пример пружа хармонизација права слеђења у Европској унији. То овлашћење се сматра сродним правом само у документу "Акција Заједнице у сектору културе" (1976)⁴³). Од тада доминира став о праву слеђења као ауторскоправном овлашћењу. Директива изричито прихвата то схватање (рецитали 1 и 4).

5. Право слеђења као ауторскоправно овлашћење

То је доминантан став доктрине⁴⁴). Почива на три основна аргумента.

Прво, схватања да право слеђења није ауторскоправно овлашћење имају озбиљне недостатке⁴⁵). То потврђује претходна анализа најпознатијих таквих теорија.

Друго, право слеђења и субјективно ауторско право имају исте функције⁴⁶). То су: награђивање аутора за резултат његовог духовног рада; стимулисање ауторског стваралаштва; подстицање културног развоја заједнице⁴⁷).

Треће, право слеђења регулишу ауторскоправне норме. Његов основни извор на националном нивоу је закон о ауторском праву (као посебан акт или део зако-

42. Видети у: de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 27, 94-95.

43. Видети у: Duchemin, W: The Community Directive on the Resale Right/RIDA, бр. 191, 2002, стр. 8.

44. Видети нпр. de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 29; Katzenberger, P: Op. cit, стр. 71-72; Quadri, A. S: Op. cit, стр. 82, 88; Supper, M: Op. cit, стр. 8; Марковић, С: Ауторско право и сродна права, Београд, 1999, стр. 214; Спаић, В: Теорија ауторског права и ауторско право у СФРЈ, Загреб, 1983, стр. 146; Trampuž, M: Avtorsko pravo in likovna umetnost, Ljubljana, 1996, стр. 231.

45. Видети Katzenberger, P: Op. cit, стр. 72.

46. Видети нпр. Wyburn, M: Op. cit, стр. 4.

47. Видети Марковић, С: Ауторско право и сродна права, Београд, 1999, стр. 101-103.

ника о интелектуалној својини)⁴⁸⁾. Право слеђења регулишу и међународни ауторскоправни акти (нпр. БК и Директива).

Субјективно ауторско право садржи искључива и неискључива овлашћења. Она су личноправна и имовинскоправна. Право слеђења је неискључиво имовинскоправно овлашћење.

5.1. Право слеђења као неискључиво овлашћење

То је доминантан став доктрине⁴⁹⁾. Регулатива у неким земљама изричито разграничава право слеђења од искључивих овлашћења (нпр. у Немачкој, Шпанији, Белгији, Грчкој, Чешкој, код нас).

Било је и схватања о искључивој природи права слеђења. Тиме су неки покушали да га ускладе са класичним концептом субјективног ауторског права (нпр. *Erwin Riezler* и *Justus Koch*).

Према савременом концепту, право слеђења је ауторскоправног карактера. Оно је изворно неискључиво овлашћење, јер има особине релативног права⁵⁰⁾.

Тако, право слеђења ствара однос између свог носиоца и једног или више одређених обавезних лица.

Дотичне обавезе су позитивне, јер се састоје у чињењу: давању информација и плаћању накнаде.

Те обавезе су корелативне са два овлашћења права слеђења. Оно што су овлашћења за једну страну, обавезе су за другу.

Захтев настаје кад и овлашћење, јер је увек уперен према одређеном лицу.

Неискључивост права слеђења има практичне последице⁵¹⁾.

На пример, када власник уништи оригинал. То није повреда права слеђења, мада се тиме онемогућава његово остваривање. Она би постојала у случају искључивости тог права. Наиме, тада би оно подразумевало негативну обавезу да се његов носилац не осујећује у вршењу својих овлашћења. Уништење оригинала се може разматрати само у контексту евентуалне повреде искључивог личноправног овлашћења на заштиту интегритета дела⁵²⁾.

48. Изузетак је Калифорнија (видети фусноту бр. 15). У Конгресу се повремено предлаже интегрисање права слеђења у Закон о ауторском праву САД. Посебан закон о праву слеђења је постојао у Француској (1920-1957) и Белгији (1921-1999). У Великој Британији важе Правила о уметниковом праву препродаје (2006). То је акт Министра трговине и индустрије. Министар предузетништва, трговине и запошљавања доноси сличан пропис исте године у Ирској.

49. Видети нпр. de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 29; Katzenberger, P: Op. cit, стр. 73-76; Trampuž, M: Op. cit, стр. 236; Марковић, С: Ауторско право и сродна права, Београд, 1999, стр. 217.

50. Видети Марковић, С: Право слеђења у ауторском праву/Гласник Правног факултета у Крагујевцу, 1981, стр. 207-208. О особинама релативног права уопште видети у Стојановић, Д: Увод у грађанско право, Београд, 1990, стр. 151-154.

51. Видети у Марковић, С: Ауторско право и сродна права, Београд, 1999, стр. 217; Katzenberger, P: Op. cit, стр. 74-75.

52. О том овлашћењу видети чл. 17 ЗАСП-а; Марковић, С: Ауторско право и сродна права, Београд, 1999, стр. 176-182.

Повреда права слеђења је ускраћивање информација и/или неплаћање накнаде. Та повреда се не може санкционисати тужбом на основу члана 177 ЗАСП-а. Наиме, ЗАСП се не бави непосредном судском заштитом неискључивих овлашћења⁵³). Стога се право слеђења штити у грађанском судском поступку на основу општих правила за имовинска потраживања. Међутим, односни спор је у области ауторског права. То је битно због функционалне надлежности суда и хитности поступка (чл. 179, ст. 2 ЗАСП-а).

5.2. Право слеђења као имовинскоправно овлашћење

То је доминантан став доктрине⁵⁴). Регулатива у неким земљама изричито сврстава право слеђења у имовинскоправна овлашћења (нпр. у Француској, Чешкој, Пољској, Бугарској, Бразилу, Буркини Фасо).

Право слеђења штити имовинске интересе свог носиоца, јер му пружа део продајне цене оригинала. Стога је једно од најизразитијих имовинских ауторскоправних овлашћења⁵⁵).

Упркос томе, има и другачијих схватања. Неки третирају право слеђења као: личноправно овлашћење (нпр. *Georg Klauer* и *Léon Malaplate*); лично - имовинско овлашћење (нпр. *Francesco Ruffini* и *Armando Sciarra Quadri*). Праву слеђења се приписује личноправна природа на основу два главна аргумента⁵⁶).

Прво, тврди се да то овлашћење извире из вечне личне везе аутора са оригиналом његовог дела. Отуда право слеђења остаје код свог носиоца и након продаје тог примерка. Одмах се уочава да ово није особина само личноправних овлашћења. То може важити и за имовинскоправна овлашћења. Наиме, не подразумева се да их стиче купац оригинала⁵⁷). Очигледно је и да право слеђења повезује свог носиоца са оригиналом ради заштите имовинских, а не идеалних интереса тог лица.

Други аргумент су две особине права слеђења својствене и личноправним овлашћењима. Наиме, право слеђења не сме бити предмет одрицања⁵⁸) или промета међу живима⁵⁹). То изричито прописују: скоро све земље које признају ово овлашћење⁶⁰); БК (чл. 14ter, ст. 1); Директива (чл. 1, ст. 1, чл. 6, ст. 1, чл. 9). Разлог није заштита идеалних интереса својствена личноправним овлашћењима. Циљ је спречавање да несмотреност или императивне потребе наведу носиоца на економски

53. Ibidem, стр. 361-362.

54. Видети нпр. de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 29-30, 47; Katzenberger, P: Op. cit, стр. 70, 72; Трампућ, М: Op. cit, стр. 236; Спаић, В: Op. cit, стр. 146; Марковић, С: Ауторско право и сродна права, Београд, 1999, стр. 214, 217.

55. Видети de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 32-33.

56. Видети у: de Pierredon-Fawcett, L: Op. cit, стр. 30-35; Katzenberger, P: Op. cit, стр. 69-70.

57. Видети нпр. чл. 63 ЗАСП-а.

58. Само Грађанским закоником Калифорније се изричито допушта то одрицање (чл. 986, ст. а). Оно мора бити у писаном облику и за износ већи од накнаде од права слеђења (она је 5% од прихода од продаје оригинала).

59. У начелу, право слеђења се наслеђује.

60. За нашу земљу видети чл. 34, ст. 2 и 3 ЗАСП-а.

неповољан губитак права слеђења. То је несумњиво заштита имовинских интереса тог лица.

Она се посебно истиче у односу на трговце оригиналима⁶¹). У начелу, такав субјект има јачу преговарачку позицију од носиоца права слеђења. Узрок је ограничени број трговаца наспрам мноштва аутора (или односних наследника) који настоје продавати оригинале. Последица је да трговац обично диктира услове купопродаје оригинала. Стога би односни уговор неутралисао право слеђења у случају законске могућности поменутог одрицања или промета. Аутор или наследник би за то добио додатни износ који би могао бити мањи од прихода од права слеђења.

Miroslav Miletić, LL.M.
Assistant at the School of Law, Kragujevac

DEFINING THE DROIT DE SUITE

Summary

It is the name, notion and legal nature of the droit de suite that are analysed here.

"The droit de suite" is the most suitable name for the right. The most serious alternative to this expression is the term "resale right".

The droit de suite entitles the author of a specific kind of work (or a subject of this right inherited) who is not the owner of the original concerned to obtain from the liable person taking part with the other in a sale of that copy both information on this sale and the sale price portion provided for. Extension of the right to some additional cases is a marginal phenomenon with a vanishing tendency.

The droit de suite is an original non-exclusive right of an economic nature. It is a component of copyright.

Key words: *droit de suite (follow-up right), resale right, copyright, defining.*

---

61. Видети Pfennig, G: Practical aspects of the exercise of the droit de suite, including in the digital environment, and its effects on developments in the international art market and on the improvement of the protection of visual artists, 2001, стр. 3, <http://www.europeanvisualartists.org/UNESCO%202001.doc> (п. 13. 4. 2002).